

L'odissea d'atrapar els joves en la lectura

a

llegim

54-55

- Entrevista a David Safier, autor de '28 dies'
- Edicions 62 recupera 'Per a Isabel. Un mandala', d'Antonio Tabucchi

56-57

- 'L'altra llum (Poemes 1976-2011)', la poesia de llarg recorregut de Jaume Pont
- Debate aplega els escrits de guerra d'Orwell

Els estudis indiquen que l'hàbit de llegir va perdent posicions en l'oci dels joves. Els escriptors assumeixen el repte d'enganxar-los als llibres. Però com s'ho fan? Calen protagonistes de la seva edat, temes atractius i trames àgils, però els autors també topen amb censures i temes delicats

◆◆◆◆◆ Núria Juanico

En contra del que diuen els tòpics, els adolescents no són el col·lectiu que llegeix menys. Però tampoc el que llegeix més. Segons l'estudi *El consum cultural dels catalans 2012* del Baròmetre de la Comunicació i la Cultura, un 62,8% dels nois i noies d'entre 14 i 17 anys consumeixen, almenys, un llibre a l'any. Així, els joves superen –en lectura– el col·lectiu de més de 60 anys, com també les persones de 30 a 34 anys i les de 50 a 54.

Ara bé, tot i que els adolescents no eviten els llibres, llegir tampoc és una prioritat per a ells. Per davant de la lectura passa sortir amb els amics, escoltar música, navegar per internet, fer esport i veure la televisió, segons un estudi del 2010 elaborat pel Consell Català del Llibre Infantil i Juvenil (CliJCAT). I el futur no es presenta esperançador: les mateixes dades certifiquen que, amb el pas dels anys, l'hàbit de llegir va perdent posicions en l'oci dels joves. En aquest terreny d'arenes movedisses, alguns escriptors no tiren la tovallola, malgrat que són conscients que s'enfronten a un públic peculiar. "Tenen moltes altres coses a fer, a més de llegir-te a tu. Han de

decidir cap on encaren la seva vida, consolidar les amistats, enamorar-se", reconeix l'escriptora **Care Santos (01)**. Per atrapar-los en la lectura no hi ha una fórmula secreta i cada autor es deixa guiar per l'instint. Santos considera que "la literatura juvenil ha de provocar", ja que els lectors estan en l'edat "de descobrir, sobretot, la part fosca del món". Per això ella recorre, en diverses ocasions, a la temàtica sobrenatural, com és el cas de la novel·la *No preguntis qui sóc* (La Galera, 2014), en què apareixen fantasmes i esperits. En canvi l'escriptor **Andreu Martín (02)** és més partidari del gènere negre i utilitza un còctel que, de moment, li ha funcionat: la fusió d'aventures, intriga i sentit de l'humor, que va combinar amb història a *Cicatris de 1714* (Bromera, 2013). Tots dos, però, són conscients que a l'hora d'escriure no poden oblidar el públic. "Cal crear llibres còmplices, que tinguin en compte els lectors", apunta Martín.

Emmirallar-se en el llibre

Malgrat que la clau de l'èxit la tenen els lectors, hi ha alguns elements que ajuden a generar novel·les que agradin. "Identificar-se amb els

protagonistes és important per l'etapa vital en què es troben", raona l'escriptora **Núria Pradas (03)**, que a *Black soul* (Bambú, 2014) explica la història d'una adolescent que se sent estranya al món real. Per això, la majoria de llibres estan encapçalats per nois i noies d'aquesta edat, una estratègia perquè els lectors "es reconeixin entre les pàgines de la novel·la i, alhora, a través seu puguin conèixer el món", diu Santos. El ritme també té una incidència directa en la rebuda de les obres. Tant Martín com Santos i Pradas creuen que les històries han de ser àgils i gens retòriques, malgrat que tots tres també opten per fer-ho així en llibres per a adults. "La rapidesa del llenguatge filmic contamina bona part de la literatura", exposa Martín, que no ho considera negatiu perquè "és una manera segura de tenir interlocutors".

No donar lliçons

Si bé l'edat dels lectors no fa variar el procés de creació, el fre arriba a l'hora de narrar situacions de temàtiques delicades. Les escenes de sexe, de morts o de drogues queden condicionades pel públic a qui van dirigides. La tàctica d'Andreu Martín és explicar-les com si els lectors fossin davant seu. "Els tinc en compte, però sense que em suposin una mordassa", confessa l'escrip-

tin habituals en la parla dels seus lectors. Per aconseguir versemblança es deixa guiar pels personatges. “Explico les coses des dels seus ulls, perquè si no el text grinyola”, assenyala Lienas. En el cas del seu últim llibre, *El rastre brillant del cargol* (Fanbooks, 2014),

els trets del protagonista l'han marcat a l'hora de configurar el text, que està narrat en primera persona. “És un noi de 16 anys amb síndrome d'Asperger. Aquestes característiques neurològiques fan que ell parli d'una determinada manera i jo m'hi he adaptat”, assenyala Lienas.

L'estil, però, ja és una altra cosa. “Als joves, la veu literària i la forma en què un llibre està escrit els importen un rave”, subratlla Francesc Puigpelat. Per ell, les històries s'han de narrar de manera senzilla i “amb un registre lingüístic molt *light*, sense palles mentals” però sense que això impliqui perdre els estàndards de qualitat. “Els adolescents no són estúpids, no se'ls pot donar gat per llebre. Saben distingir quan un llibre està ben construït i quan no”, insisteix l'autor. En canvi, Núria Pradas i Gemma Lienas són més partidàries d'incorporar figures li-

“NINGÚ PROHIBEIX LES DROGUES, PERÒ AMB UNA MASTURBACIÓ TOTHOM S'ESVERA”, DIU SANTOS

teràries als seus textos. Segons Pradas, així s'ensenya “que les coses es poden explicar de manera artística, donant un altre valor al llenguatge”, mentre que Lienas no es posa límits a l'hora de fer servir metàfores, perquè “si els agrada la història, ja hi entraran”. Més enllà de l'estil, tots els autors coincideixen a destacar que el contacte directe amb els joves resulta indispensable perquè un llibre funcioni. Com que l'adolescència cada vegada els queda més lluny, una de les alternatives per no quedar-se obsolets és visitar els instituts i conversar amb els lectors. “Suposa una retroalimentació contínua que et permet mantenir viva la flama de continuar escrivint”, constata Andreu Martín.

Invisibles i poc valorats

Els autors de literatura juvenil no es treuen de sobre la llosa de la responsabilitat. La seva tasca és doble: aconseguir que els adolescents llegeixin i, alhora, que aprenguin a desenvolupar el seu gust literari particular. Però a dins i a fora del sector del llibre se senten infravalorats. “No s'ha sabut explicar la importància de la literatura juvenil, que es considera un gènere menor”, exposa Care Santos, que creu que hi ha “molta ignorància” en aquest sentit i critica que “sempre vagi de bracet amb l'oferta infantil”. Una opinió compartida amb Núria Pradas, que lamenta que no hi hagi una crítica definida i que les traduccions siguin “molt difícils d'aconseguir”. Segons Pradas, tot plegat converteix el gènere “en invisible”. ♦

LECTURES A L'AULA, EL DEBAT ETERN

El sistema de lectures obligatòries aixeca polseguera entre professors, autors, estudiants i pares i mares. Malgrat que els escriptors no posen en dubte l'existència dels títols de ficció a les aules, sí que es qüestionen els mecanismes perquè els alumnes hi entrin en contacte. “S'han d'evitar els exercicis sense sentit, com les tradicionals fitxes de lectura i els qüestionaris”, exposa el mestre i escriptor Jaume Cela, que creu que aquestes activitats “ajuden a avorrir la lectura”.

L'escriptora Anna Manso també ho veu així. “Falla la manera de motivar els adolescents. Els exàmens per comprovar si s'ha llegit un llibre només serveixen per controlar”, diu l'autora. Per això, la figura dels docents és determinant. Segons Manso, “cal acompanyar els alumnes en la lectura i apassionar-los, que llegir a classe sigui una festa”. Donar visibilitat a la ficció més enllà de les hores de lectura també resulta fonamental. “El mestre ha de mostrar que ell també llegeix. Normalitzar aquest acte és el millor foment per a la lectura”, afirma Cela.

Ara bé, els títols prescrits als plans acadèmics són una font de discrepàncies. Mentre que Cela considera que “hi ha hagut una renovació d'autors”, Manso critica que “alguns llibres són eternitzats per inèrcia, per no canviar la dinàmica”. De fet, l'autora assegura que a alguns centres “els costa connectar amb les novetats literàries, malgrat que les possibilitats de lectura són infinites”. També critica la socialització dels volums a l'aula, que provoca “un perjudici horrorós per a l'alumne, l'autor i el mestre”. Segons Manso, aquesta opció “impedeix que els estudiants creïn la seva pròpia biblioteca personal”, alhora que obliga els professors “a cenyir-se any rere any als llibres que ha adquirit cada centre”.

tor, per a qui resulta fonamental “relatar aquestes escenes amb sinceritat”. Care Santos també destaca l'honestat a l'hora d'escriure i, sobretot, diu que cal evitar donar lliçons. De fet, reconeix que algunes situacions de temes compromesos, com ara un intent de violació i un suïcidi, se les ha pensat diverses vegades abans de traslladar-les al paper. Ara bé, els límits també vénen dels editors. “M'he trobat amb censures de segells que tenen grups religiosos al darrere”, apunta Santos, que subratlla que “ningú prohibeix les novel·les en què surten drogues, però quan es narra una masturbació tothom s'esvera”.

Tot i això, no sempre cal que el llibre arribi a l'editorial per rebutjar escenes que no pertoquen. A *Romeu i Julieta (segona part)* (Fanbooks, 2014), l'escriptor **Francesc Puigpelat (04)** relata una continuació particular de la tragèdia de Shakespeare, en què els dos amants s'han convertit en morts vivents. En aquest context, Puigpelat va incorporar una escena en què Romeu es divorciava de Julieta i recorria tots els prostíbuls d'Europa. “No era un relat gens explícit, tot i que vaig veu-

re que estava passant de voltes gràcies a la meua filla. Des de la perspectiva adulta em semblava divertit, però quan ella ho va llegir es va angoixar perquè ho veia sinistre i remot”, explica l'autor, que després va decidir excloure els bordells de la novel·la.

Evitar parlar com ells

Una altra manera de connectar amb els lectors és a través del llenguatge, però escriure per a joves no vol dir imitar la seva manera de parlar. “No hi ha res més patètic que un escriptor de 55 anys fent veure que en té 18”, afirma Puigpelat. Per ell, copiar el registre oral dels adolescents “és difícil i poc literari”, així que opta per “parlar a la meua manera, que la poden entendre perfectament”. I no és l'únic que ho fa així. L'escriptora **Gemma Lienas (05)** considera que la literatura juvenil no està renyida amb el vocabulari. Ella utilitza “les paraules més convenients” encara que no resul-

Llegir no és una prioritat per als joves: prefereixen estar amb els amics, escoltar música, navegar per internet, fer esport i veure la televisió.

GETTY IMAGES

